

pest a nem zsidóknál lényegesen kedvezőbb lakáskörülmények között élnek. Ezért a lakásviszonyok területén is meg kell teremteni „az egészségesebb állapotot”. A zsidóknak kisebb lakásokat jelöljenek ki, s több család utasítható arra, hogy költözzék össze. A nemzetbiztonság megköveteli, hogy a zsidókat falvakból és kisebb városokból nagyobb városokba költöztessék, ahol a fő helyi tisztségviselő – a polgármester vagy a rendőrfőnök – külön körzetet vagy kerületet jelöl ki számukra.¹⁴⁸

A 8. és 9. cikkely tartalmazza a rendeletnek a zsidók összegyűjtésére vonatkozó legfontosabb intézkedéseit. Az első akként rendelkezik, hogy zsidók nem élhetnek 10 000-nél kisebb lélekszámú községekben, míg a másik megszabja, hogy a nagyobb városok polgármesterei rendelkezhetnek arról, hogy a zsidók a város mely részén, utcáiban, illetve házaiban élhetnek. Ezzel voltaképpen gettók létesítésére hatalmazta fel a helyi hatóságokat.

Mire a gettósításról intézkedő hivatalos kormányrendeletet kiadták, a zsidók tényleges gettósítása Kárpátalján és Északkelet-Magyarországon már befejeződött. Tulajdonképpen már javában folytak az előkészületek az első vonatok útnak indítására Kistarcsa és Nagykanizsa internálótáborraiból Auschwitz felé. A rendelet az ország többi csendőrkörületében megelőzte a gettósítási kampányt. Először a IX. és X. csendőrkörület, Észak-Erdély került sorra, mert ezen a területen élt az ortodox zsidók utolsó nagyobb tömege. Ezenkívül a magyar és német hatóságok feltehetően tarthattak attól is, hogy az észak-erdélyi zsidók a számukra menedéket jelentő Dél-Erdélybe szöknek.

Jegyzetek

1. Auswärtiges Amt Inf. XIV – Nr. 118/44. Az április 20-án kelt kísérőlevelet Schleier, a krummhübeli találkozó elnöke szignálta. Ő osztotta ki az április 3–4-én tartott találkozó jegyzőkönyvét. Német Külügyi Levéltár, Bonn.

2. Lévai, *Zsidósors Magyarországon*, 97. o.

3. *Uo.*

4. PS-3363. A szöveget lásd *Nazi Conspiracy and Aggression*. Government Printing Office, Washington, D. C., 1946, 6:97–101. o.

5. Bakó ezt hangsúlyozta háború utáni vallomásában dr. Pollák Endre ügyésznek, dr. Gyapay László, dr. Csóka László és dr. Vásárhelyi László, Nagyvárad, Szatmárnémeti és Kolozsvár háború alatti polgármesterei perében tett nyilatkozatában. A polgármesterek perét 1946-ban tartották Kolozsvárott. (A nyilatkozat eredetije a szerző birtokában van.)

6. Lévai Jenő: *Eichmann in Hungary. Documents*. Pannonia Press, Bp., 1961, 72–73. o. A szöveg eredeti magyar változatát lásd Lévai, *Zsidósors Magyarországon*, 97–99. o., vagy *Vádirat*, 1:124–127. o.

7. Minden nagyobb gettóban „hármás bizottságok” döntöttek a mentesítésekről. A gettóparancsnok, a helyi polgármester s az alispán alkotta többnyire e bizottságokat.